

EXAMENSARBETE

Hösten 2007

Lärarytbildningen

Mobbning mellan flickor

- ett annat sätt att mobbas

Författare

Martin Eriksson

Lars Rosqvist

Handledare

Per-Ola Holmqvist

www.hkr.se

Mobbning mellan flickor

- ett annat sätt att mobbas

Abstrakt

Syftet med uppsatsen är att få en fördjupad kunskap i hur den tysta och subtila mobbningen ser ut mellan flickor i skolan, och hur man som pedagog kan skapa sig verktyg för att upptäcka den. Det finns litteratur som behandlar mobbningen som förekommer i allmänhet och synnerhet bland pojkar. Forskningen för hur flickor agerar finns det betydligt mindre av.

I definitionen tyst mobbning, har det tillkommit nya redskap att använda sig av – nämligen elektroniska medier i form av sms, mms och internet. Teknik som kan användas för att angripa och mobba andra människor.

I undersökningen har kvalitativa och semistrukturerade intervjuer använts för att undersöka pedagogernas kunskap och erfarenhet av den tysta mobbningen mellan flickor i skolan.

Genomgående för informanternas svar i resultatdelen var att kommunikation, förtroende och engagemang mellan pedagoger och elever, i detta fall då flickorna, har en avgörande betydelse för arbetet mot mobbning.

Nyckelord:

Tyst mobbning, flickmobbning, indirekt mobbning och mobbning.

Innehållsförteckning

1. Inledning och bakgrund.....	6
1.1 Styrdokument och lagar	7
1.2 Syfte.....	7
1.3 Frågeställning	8
1.4 Avgränsning	8
1.5 Etiska övervägande.....	8
1.6 Reliabilitet och validitet.....	8
1.7 Uppsatsens upplägg	9
2. Forskningsbakgrund	10
2.1 Begreppsdefinitioner	10
2.1.1 Olweus definition av mobbning	11
2.1.2 Höistads definition av mobbning	11
2.1.3 Pikas definition av mobbning	12
2.1.4 Val av teori.....	13
2.2 Teoretiska utgångspunkter och forskning på området	13
2.2.1 Bakomliggande faktorer till mobbning.....	14
2.2.2 Dolda drivkrafter bakom mobbning	17
2.2.3 Mobbning mellan tjejer	17
2.2.4 Pedagogernas roll och ansvar	19
2.3 Sammanfattning	21
3. Empirisk del	23
3.1 Forskningsmetod och genomförande av intervjuer	23
3.2 Urval	24
3.3 Presentation av intervjupersoner	25
3.4 Resultat.....	25
3.4.1 Problematiken och utmärkande drag i mobbningen mellan flickor	25
3.4.2 Förebyggande arbete mot mobbning mellan flickor.....	28
3.4.3 Uppmärksammade signaler	30

4. Analys	32
4.1 Problematiken och utmärkande drag i mobbningen mellan flickor	32
4.2 Förebyggande arbete mot mobbning mellan flickor.....	33
4.3 Uppmärksammade signaler.....	33
5. Diskussion	35
5.1 Problematiken mellan flickor som mobbar	36
5.2 Pedagogernas strategier för att minimera mobbningen mellan flickor.....	38
6. Sammanfattning	41
Referenslista	42
Bilaga 1 - Intervjufrågor lärare.....	44

Förord

Vårt ämnesval i denna undersökning kretsar runt begreppet ”den tysta mobbningen”, som alltid varit svår att komma åt då den sker i det fördolda. Undersökningen riktar sig mot flickor och deras metoder och strategier när det gäller mobbning. Intervjuerna har gjorts med yrkesverksamma pedagoger för att få en bättre helhetssyn på problemet. Under arbetets gång har vi båda varit lika delaktiga i alla moment, vare sig det gäller intervjuer och dess resultat eller faktabehandling. Vi vill tacka de som ställt upp i intervjuerna och bidragit med sin tid, erfarenhet och kunskap. Utan dem hade inte detta arbete kunnat genomföras, och i sin tur hade inte de parter som detta ämne berör kunnat ta del av detta resultat. Vidare vill vi tacka även de som har bidragit med synpunkter och handledning på detta arbete.

Trevlig läsning önskar,

Martin Eriksson och Lars Rosqvist

1. Inledning och bakgrund

Mobbningen har den senaste tiden blivit ett väldigt omdiskuterat ämne i skolans värld och i samhällsdebatten. Olika handlingsplaner, likabehandlingsplaner och fortbildningar har diskuterats flitigt för att komma tillrätta med mobbningen i skolan (Barnombudsmannen, 2001). Mobbing i våra skolor har alltid funnits men aldrig varit så aktuell i diskussioner som nu, det kan vara ett led i att den första april 2006 skärptes lagen om kränkande behandling och diskriminering i skolan för att minska förekomsten av mobbing. (Riksdagen, 2006)

Utsattheten av mobbing har genom åren varit de vanligaste orsakerna att barn och ungdomar kontaktar BRIS (Barnens rätt i samhället). Under senare delen av nittioalet ökade mobbningen och har varit relativt konstant sedan dess, vilket har gjort att observansen riktats till stor del mot barn och ungdomars psykiska ohälsa. Nästan all mobbing, 87 %, utförs av en grupp mobbare. Även om kontakterna till BRIS visar att det vanligaste i dessa grupper är att de är könsblandade och att pojkar är överrepresenterade i mobbningsstatistiken, visade det också att under 2006 ökade antalet mobbade flickor. (Bris, 2007)

Den första vetenskapliga forskningen på området kom inte igång förrän i början på 70-talet Olweus (1991). Han anses vara grundaren till mobbing som ett eget forskningsområde. Han var professor i psykologi vid Universitetet i Bergen, när det förebyggande arbetet mot mobbing initierades. Olika handlingsplaner mot mobbing och på senare tid likabehandlingsplaner mot kränkande behandling har kritiserats för att innehållet och metoderna inte har vetenskapliga grunder. Forskning och undersökningar på området har till stor del fokuserats på pojkarna och inte så mycket på flickorna, då deras dolda, tysta och subtila mobbing är svårare att upptäcka än pojkarnas ofta mer öppna och offensiva mobbing. Detta innebär dock inte att den är mindre förekommande eller skadlig än pojkarnas mobbing enligt de undersökningar som Olweus har gjort (a.a.)

1.1 Styrdokument och lagar

Från den 1 april 2006 började en ny lag gälla – 2006 års diskriminerings lag (SFS 2006:67). Denna lag syftar både till att ge elever i det svenska skolväsendet ett skydd mot diskriminering på grund av kön, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, sexuell läggning eller funktionshinder. Inget barn och ingen elev ska ställas utan ett säkert, tydligt och aktivt skydd.

Verksamheterna ska därför bedriva ett aktivt och målinriktat arbete för att förhindra och motverka alla former av kränkande behandling. Varje verksamhet ska ha en likabehandlingsplan. Den ska ses över och revideras med återkommande regelbundenhet, till exempel vid varje läsårs början.(a.a.) Planen ska vara ett levande dokument i den meningen att den ska användas som ett aktivt verktyg i den dagliga verksamheten. Om skyldigheten att upprätta en likabehandlingsplan inte genomförs blir huvudmannen skadeståndsskyldig. Därutöver avses lagen förhindra och förebygga annan kränkande behandling som inte direkt kan hänföras till dessa diskrimineringsgrunder. (www.skolverket.se)

Arbetet mot mobbning, trakasserier och kränkande behandling har ett stort stöd i Läroplanen för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet. Där kan man läsa: *Rektorns ansvar – upprätta, genomföra, följa upp och utvärdera skolans handlingsprogram för att förebygga och motverka alla former av kränkande behandling, såsom mobbning och rasistiska beteende bland elever och anställda* (Lpo94, sid. 18). Här anges det klart och tydligt vem som har det övergripande ansvaret för att skolan ska vara en trygg miljö för eleverna att vistas i och utveckla ett bra lärande: *God miljö för utveckling och lärande: Eleven skall i skolan möta respekt för sin person och sitt arbete.* (Lpo94, sid.9)

1.2 Syfte

Avsikten med denna undersökning är att försöka ta reda på hur pedagoger arbetar för att förebygga mobbning mellan flickor, samt vilket beteende hos flickor som kan utgöra varningssignaler för mobbning. Valet av detta område skedde mot bakgrund av den tidigare forskningen som fokuserar till stor del på mobbning i allmänhet och pojkar i synnerhet. Därvid saknas det en djupare insikt och forskningsunderlag när det gäller flickors sätt att agera vid mobbning.

Syftet är också att pedagoger förhoppningsvis ska kunna använda detta material för att kunna få en inblick i vilka metoder flickor använder sig av och på så sätt förebygga mobbningen mellan dem.

1.3 Frågeställning

- Vilket beteende inriktar pedagogerna sig på, för att upptäcka den tysta mobbningen mellan flickor i skolan?
- Vilken strategi tillämpar pedagogerna för att minimera förekomsten av mobbning mellan flickor?

1.4 Avgränsning

Tidigare forskning inom ämnet har övervägande fokuserat på pojkar och den mobbning som förekommer dem emellan. En av de avgränsningar som vi har valt att göra inför detta arbete är att den endast är inriktad mot flickor och deras agerande när det gäller mobbning. I intervjuerna förekommer det både män och kvinnor, gemensamt för dem alla är att de är pedagoger, uppsatsens syfte är dock inte att göra en komparativ studie baserad på informanternas genus.

1.5 Etiska övervägande

Vi har följt de etiska riktlinjer som anges av vetenskapsrådet (*Lag 2003:460 om etikprövning av forskning som avser människor*) som gäller ett etiskt förhållningssätt och medvetandegrad vid intervjuer. Alla pedagoger har informerats vad avser anonymitet och möjligheter att tacka nej till intervjuerna, men även valet att tacka nej under pågående intervju och då kommer det dittills framkomna materialet inte heller användas som underlag i vår forskning, då det inte är fullständigt.

1.6 Reliabilitet och validitet

Trost (1997) skriver om reliabilitet eller tillförlitlighet som det också kallas, används för att garantera att en undersökning blir så stabil som möjligt. Enligt författaren är trovärdigheten ett av de största problemen med kvalitativa studier och i detta fall då, kvalitativa intervjuer. Vid kvalitativa intervjuer eftersträvar intervjuaren att komma åt, att få information om vad den intervjuade avser eller uppfattar som en företeelse.

Ibland beskrivs reliabilitet som om det görs en mätning vid en viss tidpunkt så ska resultatet bli detsamma om mätningen görs om vid ett annat tillfälle. Det förutsätter att det existerar ett statistiskt förhållande mellan de olika tidpunkterna.

När det görs kvalitativa intervjuer är det inte verklighetsskildrande att förutsätta att den insamlade informationen skulle bli statisk med den första.

Även om frågorna är detsamma vid båda intervjutillfällena finns det en rad faktorer som påverkar resultatet i intervjuerna som till exempel humöret, situationen eller miljön (a.a.). Mot bakgrund av detta resonemang känns det svårt att diskutera någon reliabilitet när det gäller kvalitativa intervjuer.

Kvale (1997) diskuterar validiteten i en intervjuutskrift med att hävda att den är mer komplicerad än intervjuens reliabilitet då översättningen från talspråk till skriftspråk innehåller två olika uppsättningar regler, en för talspråket och en för skriftspråket. Eftersom det omedvetet sker en omarbetning av innehållet från talspråk till skrivspråk. När det gäller språklig analys krävs det exaktare återgivning av talspråket med olika uttryck såsom öö, hum med mera.

1.7 Uppsatsens upplägg

I uppsatsens vidare upplägg går vi in på vad forskning och litteratur säger om mobbning som ämne. Detta kommer att mynna ut i en preciserad frågeställning. Vidare ska vi i den empiriska delen redovisa och analysera våra intervjuer, samt redogöra för vilken metod vi använt oss av i datainsamlingen.

I diskussionsdelen ska vi reflektera över intervjuresultaten och knyta an till forskningsbakgrunden och syftet med uppsatsen. I detta avsnitt kommer vi också att diskutera resultatens konsekvenser för yrkesrollen. Avslutningsvis sammanfattar vi hela arbetet och vad vi kommit fram till.

2. Forskningsbakgrund

I denna del ska vi titta på vilka teoretiska utgångspunkter som ligger som grund för vårt problemområde. Vidare ska vi också titta på vilken forskning som finns på området och hur olika författare inom litteraturen belyser problematiken i frågan om mobbning och bakomliggande faktorer till uppkomst. Vi ska också redogöra för olika författares definitioner på mobbning.

2.1 Begreppsdefinitioner

Det sker ofta en förväxling av begreppen mobbning och konflikt, detta är något som vi har uppmärksammat när vi har intervjuat pedagoger i skolan. Vi har valt att beskriva både mobbning och konflikt som begrepp för att läsarna ska kunna bilda sig en egen uppfattning om vad som skiljer dessa åt. I detta avsnitt tar vi även upp de olika fackuttryck som förekommer i texten samt deras betydelse, allt för att läsaren ska kunna tillgodogöra sig texten och arbetet fullt ut.

Mobb: den lättrörda hopen, pack, slödder, pöbel, folkhop. Ofta avses en folkmassa med aggressiva och/ eller våldsamma syften[---]. (Bra Böckers lexikon, 1996 nr. 16 s.107)

Engelskans variant mobbing har en mer specifik betydelse som involverar gängbildning, och den korrekta översättningen är istället "bullying" (Björk, 1999). Samtidigt har dock "bullying" en snävare åsyftning, mer jämförbar med översitteri än mobbning"(a.a.).

Konflikt: motsättning, tvist – sammanstötning mellan två eller flera motstridiga parter. (Bra Böckers lexikon, 1996 nr. 13, s.265)

Enligt Olweus är det inte mobbning när [...] när två personer med ungefär samma fysiska och psykiska styrka slåss eller bråkar. (Olweus, 1991, sid.5)

Internet: Världsomspännande nät för datorkommunikation. (Bra Böckers lexikon, 1996, nr.11 s.350)

Subtil: Fin; utstuderad; spetsfundig; svårdefinierbar (Bra böckers lexikon, 1996, nr.22 s.105)

Sms: Short message service, textbaserad kommunikation mellan mobiltelefoner.

Mms: Multimedia message service, försändelse av bilder och ljud mellan mobiltelefoner.

2.1.1 Olweus definition av mobbning

Olweus definition av mobbning är; *En person är mobbad när han eller hon, upprepade gånger och under en viss tid, blir utsatt för negativa handlingar från en eller flera personer.*(Olweus, 1991 s.4)

Olweus har två definieringsformer.

- Direkt mobbning
- Indirekt mobbning

Den direkta mobbningen handlar om den verbala och fysiska mobbningen medan den indirekta svarar mot den tysta mobbningen som oftast förekommer mellan flickor. Han skriver så här när det gäller det som kännetecknar mobboffren. *De typiska mobboffren är mer ängsliga och osäkra än elever i allmänhet. De är ofta försiktiga, känsliga och tystlåtna. De känner sig ofta dumma och misslyckade, skamsna och oattraktiva* (Olweus, 1999 s.23). Enligt Olweus är även dessa individer negativt inställda till våld och användningen av våldshandlingar. När det gäller motsatsen till offren, nämligen mobbaren så skriver Olweus att det som kännetecknar denna är en aggressivitet som inte bara riktar sig mot kamraterna, utan även mot vuxna som lärare och föräldrar. Det har även en mer positiv inställning till våld och användningen av våldshandlingar än genomsnittseleven(a.a.).

2.1.2 Höistads definition av mobbning

För att det ska definieras som mobbning finns det ett antal kriterier som ska vara uppfyllda. Enligt Höistad (2001, s.73) är mobbning: *När en eller flera personer upprepade gånger, under en längre tid, utsätter en eller flera individer för medvetna, aktiva destruktiva handlingar och eller uteslutningar*

Mobbningen är uppdelad i tre olika sorters angrepp enligt Höistad (2001).

- Tyst mobbning
- Verbal mobbning
- Fysisk mobbning

Verbal och fysisk mobbning har behandlats i betydligt större utsträckning än den tysta inom litteraturen. Den tysta typen av mobbningen är väldigt svår att upptäcka, då den kan vara väldigt subtil i sitt genomförande. Det kan vara allt från att kasta blickar, göra miner, sucka, vända ryggen till, inte svara på tilltal och behandla någon som luft och låtsas att inte se individen.

2.1.3 Pikas definition av mobbning

Pikas (1985) har gjort en samling kriterier för hur man ska definiera mobbning i vanligt språkbruk:

- Mobbning är en aktivitet som är negativ, besvärande och/eller plågsam mot någon.
- Att mobbarna alltid är två eller flera och att det är ett grupphenomen. Annars skulle det lika gärna kunna ersättas av aggression, slagsmål eller trakasserier.
- Mobbarna är i interaktion med varandra, antingen under förberedelsefasen eller under pågående mobbning. Denna interaktion kan vara både medveten men också omedveten och utgör i de flesta fall en ömsesidig förstärkning av mobbningsbeteendet.
- Mobbning är inte negativt beteende som sker enligt accepterade lagar och normer, till exempel, Polis som jagar en brottsling.
- I definitionen av mobbning kan man skilja mellan nödvändiga och hårda kriterier eller karakteristiska kriterier.

Nödvändiga kriterier, (om något av dem inte föreligger är det inte heller mobbning).

- Negativa aktiviteter mot offret
- Två eller flera utöver dessa aktiviteter
- De som utövar dessa mot offret riktade negativa aktiviteter står i interaktion med varandra.

Karakteristiska kriterier, (som vanligen ackompanjerar de ovannämnda nödvändiga kriterierna.)

- De som utövar det negativa beteendet mot en enskild förstärker varandra i sitt beteende
- Deras aktivitet är olaglig
- Deras syften är irrationella, vilket betyder att de inspireras av den plågade aktiviteten i sig

2.1.4 Val av teori

Det finns ett antal metoder såsom Art, Farstametoden, Giraffspråket, Dracon, Stegvis med flera som används av skolor för att motverka mobbning. Den metod för att förebygga mobbning som vi anser vara den som ger bäst resultat, för övrigt den enda som har vetenskapligt bevisade resultat är Olweusprogrammet, som samtidigt innehåller alla de viktiga punkter som utgör ett bra arbetssätt. Följs Olweus struktur så finns det riktlinjer både för det förebyggande arbetet och för uppföljningen av resultatet samt en klar struktur för hur skolan ska agera vid uppkomna mobbningssituationer.

Olweus har ett par stora undersökningar bakom sig, som ligger till grund för de böcker i ämnet som han har skrivit. I den forskning som han har bedrivit med enkätundersökningar har både skolor i Sverige och Norge varit inblandade, närmare bestämt ca 700 skolor har undersökts totalt i båda länderna. . I undersökningarna har det kommit fram att en elev av sju i svenska grundskolan var inblandade i någon form av mobbning Olweus (1991). Mot bakgrund av våra erfarenheter när det gäller olika teorier för att förebygga och hantera mobbning har vi valt att sälla oss till det som kallas Olweusmetoden, då den innehåller som ovan nämnts de delar som utgör ett färdigt arbetssätt.

2.2 Teoretiska utgångspunkter och forskning på området

Vi ska här titta lite närmare vilken forskning som gjorts på området. Förutom Olweus som vi nämnt tidigare, som räknas som pionjär till forskningen inom mobbning, har vi psykologen Heinz Leymann och pedagogen Anatol Pikas som tillhör de mer kända forskarna. Olweus och Pikas forskning riktar sig nästan uteslutande mot skolmobbning, medan Leymanns forskning i huvudsak riktar sig till vuxenmobbning.

Vi ska framöver koncentrera oss på den forskning och litteratur som riktar sig mot skolan. Förutom nämnda forskare kommer vi att ta upp andra författare och deras litteratur inom mobbningsproblematiken, bland annat Gunnar Höistad som är utbildad lärare och som även har jobbat som barnombudsman i Uppsala. I sin bok skildrar han fallbeskrivningar där han har utgått från autentiska händelser under sina år som han har arbetat med barn och ungdomar. (Höistad 2001)

2.2.1 Bakomliggande faktorer till mobbning

Olweus (1973) menar i sin tidiga forskning att det primära i att mobbningsituationer uppstår är psykologiska olikheter människor emellan. Vidare menar han på att en bidragande faktor till att mobbning uppstår till stor del handlar om familjebakgrund och karaktärsegenskaper, men tillägger och också att det inte går att utesluta yttre avvikelser helt, utan att det har en mindre betydelse än vad man tidigare trott.

I Olweus forskning från tidigt 70-tal undersökte han vilka bakgrundsfaktorer som kan vara bidragande till att mobbning uppstår. Faktorerna delades in i fyra olika sektorer:

- Faktorer i skolmiljön
- Individuella karaktäristiska drag när det gäller olika yttre avvikelser
- Psykologiska och beteendemässiga drag
- Familjebakgrund och hemförhållande.

Resultatet av denna forskning blev att när det gäller faktorer i skolmiljön är det bara de mellanpersonliga relationerna mellan eleverna (pojkar) som var av betydelse. Faktorer som skolstorlek och klasstorlek saknar helt betydelse. Även klassens och elevernas förhållande till läraren och till skolarbetet och vise versa, saknar betydelse för uppkomsten av mobbningsproblematiken (a.a.).

Olweus (1973) drog slutsatsen i denna forskning att det mest avgörande för uppkomsten av mobbningsproblematiken är den sektor som har faktorer som är psykologiska och beteendemässiga, samt den sektor som har faktorer som individuella och karaktäristiska.

När det gäller sektorn med familjebakgrund och hemförhållande hade han tio år senare kommit fram till vilka hemförhållande som skapar aggressiva barn, som i sin tur leder till ökad risk för att bli mobbare. Dessa hemförhållanden är hem som använder sig av maktorienterade uppfostringsmetoder som fysisk bestraffning och våldsamma känsloutbrott. Vidare menar han att uppfattningen ”våld föder våld” blir tydligt här (a.a.).

Pikas (1985) beklagar att forskningen avvisat sambandet mellan yttre avvikelser och mobbning.

Hans hypotes är när det gäller yttre avvikelser att en del av mobbningen initieras av elever med personlighetsdrag kring faktorn begåvning för negativt beteende. Han menar dock att familjebakgrund och karaktärsegenskaper är faktorer som inte går att bortse från.

När det gäller bakomliggande faktorer till att mobbningsfall uppstår syftar Pikas (1985) tillbaka på sin definition på mobbning, där mobbarnas samspel och interaktion är en avgörande betydelse. Han menar på att mobbning kan uppstå när negativa svängningar förstärks och utgår från en grundmodell han kallar samordning av svängningar. Med det menar han att med liten kraft kan vi öka svängningarna mer och mer om man lägger in trycket i rätt tidpunkt och i samma riktning som svängrörelsen. Författaren använder metaforer i förklaringen, där detta liknas med att sätta en lyktstolpe i rörelse med liten kraft. I en grupp finns potentiella rörelsekrafter i alla riktningar. Alla individer bär på hat och kärlek, nyfikenhet och likgiltighet och så vidare. Dessa olika laddningar bärs av alla individer vid olika tidpunkter och olika riktningar. En avgörande faktor huruvida en interaktion uppstår eller inte uppstår beror på om individernas dispositioner ligger i samma riktning eller i motsatt riktning. Pikas menar att en ledare inte kan få en grupp i rörelse om inte individerna redan har tendenser i den riktning som han leder dem i (a.a.).

Pikas (1985) menar att en annan faktor till att mobbningsfall uppstår kan vara kommunikationsfel, där svängningarna också förstärks. Mobbningsoffret kan utsända signaler som kan starta de rörelser hos den blivande mobbningsgruppen som sedan förstärks som svängningar. Vanliga signaler kan vara att kroppsvolymen, hårfärg, glasögon, kläder med mera. Andra mer diffusa signaler kan vara rädsla, svaghet, otrygghet och så vidare. Orsaken till denna problematik kan vara att det blivande offret inte behärskar gruppens vanor och seder samt att det blivande offret sänder ut motsägande signaler som framkallar frustration hos gruppen.

När det gäller den första orsaken där offret inte är bekant med gruppens vanor, kan offrets signaler störa gruppens välbefinnande och irritationen över detta riktas mot det blivande mobboffret. Den andra orsaken där det blivande offret framkallar frustration genom motsägande signaler. Dessa signaler kan var både ytliga som till exempel ett leende medan ögonen signalerar motsatsen eller på ett djupare plan genom att det blivande offret låtsas vara någon annan än hon/han är (a.a.).

Vissa individers avvikande kan omedvetet framkalla frustration, till exempel den som är tjock kan påminna om en vuxen utan att hon/han är det.

Enligt författaren kan denna kommunikationsproblematik analyseras för att förebygga mobbning, men kan inte ersätta mer djupgående mobbningsterapier och mobbningshantering. Denna ytliga analys av kommunikationsfel ska naturligtvis byggas ut med dessa metoder så snart den visar sig vara otillräcklig, avslutar Pikas (1985).

Enligt Höistad (2001) finns det fem huvudfaktorer som kan vara bidragande till att barn mobbas:

- **Överbeskyddade barn**, som kan skapa ottrygghet och barnet blir då mer ängslig för omvärlden. Rädslan ökar då behovet av skydd, vilket i sin tur ökar ottryggheten och så vidare i en ond cirkel.
- **Brist på tillit**, där Höistad menar att en sårad människa har sin egen tolkning av omvärlden som stämmer överens med hans eller hennes inre värld. De barn som saknar tillit blir sårbara och kan därför reagera särskilt starkt på minsta tecken att man är utanför. Man upplever omvärlden som motståndare fast kanske inte är det.
- **Negativ identifikation**, syftar på vikten att vara någon, oavsett konsekvenserna. Att ha en identitet är så viktig att barnet till och med kan försätta sig i en offerroll för att ha kvar den. Det värsta som finns är tomrummet, att inte vara någon.
- **Undfallande barn**, där barnet accepterar oförätter och kränkningar i hopp om att det slutar av sig själv. Barn som känner sig maktlösa att stå emot detta behöver hjälp från vuxna, annars riskerar de att bli berövade all möjlighet att hantera situationen.
- **Sociala svårigheter**, där barn antingen är i periferin av gemenskapen eller är helt utanför försöker ibland med alla medel bli populär. Detta kan få tragiska konsekvenser i mobbningsproblematiken.

2.2.2 Dolda drivkrafter bakom mobbning

Höistad (2001) menar att det finns dolda drivkrafter i varför mobbningssituationer uppstår. Först när man blir medveten om dessa omedvetna krafter kan man förstå vad man gör och därmed ta ansvar för sitt handlande och förändra sitt beteende. Dessa fem drivkrafter är:

- **Maktbehov**, där mobbaren har ett behov att dominera över andra och på sätt få kontroll över sin aggressivitet, nå sitt mål att behålla sin maktposition, samt att kompensera sin egen maktlöshet genom att ta makt över andra, oftast då de rädda och fysiskt svaga.
- **Rädsla**, att hamna utanför gruppen är så stor att man till och med kan utsätta sin kompis för mobbning.
- **Grupstryck**, där den avgörande faktorn är att få medhåll från gruppen. Utan den supporten från gruppen riskerar mobbningen att förlora sitt fotfäste och mobbaren sin makt.
- **Avundsjuka-Missunnsamhet**, där det handlar om att mobbaren angriper den som utgör ett hot mot den egna maktpositionen. För att återfå sin säkerhet, överläge och kontroll gör mobbaren allt för att hotet ska bli svag och osäker. Finns det inget att angripa är det vanligt att mobbaren sprider rykten som är falska. Detta fortgår tills mobbaren anser att denne inte utgör ett hot för mobbarens säkerhet, makt och kontroll
- **Projektioner**, där mobboffret kan väcka en aggression som mobbaren bär på. Denna aggression är egentligen menad för den som har förorsakat den och inte på offret. Mobbaren måste på något sätt få utlopp för de kränkningar, besvikelser och aggressioner han eller hon bär på. Ett sätt kan då vara att plåga någon annan.

2.2.3 Mobbning mellan tjejer

Olweus (1991) undersökningar pekar på att andelen flickor som mobbas är mindre än antalet pojkar.

Samma förhållande gäller för de som mobbar, även här är pojkarna i majoritet med sin så kallade direkta mobbning. Frekvensmässigt ligger alltså flickornas tysta subtila mobbning under pojkarnas. Däremot så är flickorna mer utsatta för indirekta former av mobbning, såsom social isolering och utfrysning från kamratgruppen.

Detta kan ta sig olika uttryck som förtal, ryktesspridning och manipulering av vänskapsrelationer som till exempel ta bästa vännen, bara för att den som utsatt för mobbning ska vara ensam. Dock så är trakasseringen med icke-fysiska medel såsom ord, gester även vanligt förekommande bland pojkar. Det bör påpekas att detta är huvudtendenser. Det förekommer naturligtvis även skolor och klasser där andelen flickor är lika hög som andelen pojkar i mobbningssituationer (Olweus 1991).

Höistads (2001) erfarenheter av många års arbete med ungdomar är att det är uppenbart att flickors mobbning och trakasserier är olik den mobbning pojkar använder sig av. Han menar att en bidragande orsak till detta kan vara att vi bemöter flickors aggression på ett annorlunda sätt. Flickorna blir ofta tystade på olika sätt och tillåts inte att stoja och leva ut sina aggressioner på samma sätt som pojkar får. Även om aggression är samma sak hos flickor som hos pojkar, kan flickornas aggressioner uppenbara sig i lite mer utstuderad form. Detta beror enligt Höistad (2001) på att flickor bemöts med tydliga signaler att dem förväntas vara snälla flickor.

Vidare menar han att flickornas mobbning är svårare att upptäcka för omgivningen än pojkarnas, men att flickorna tyvärr börjar ta efter pojkarnas sätt att mobbas. Flickornas subtila och tysta mobbning handlar mycket om att spela ut varandra på olika sätt för att på så sätt få favörer, samt att flickor har en förmåga att sätta in stötar på de svagaste punkterna. En annan väsentlig skillnad är att flickornas mobbning ofta är mer personliga än pojkarnas. Känslan av att aldrig duga kan vara en tillräcklig drivkraft för att hämnas på dem som är duktiga och framgångsrika (a.a.).

Något som är extremt typisk för flickmobbning är att sprida rykten och baktala en person för att få andra med sig. Det kan vara att till exempel anmärka på kläder och frisyrier. En annan sak som är typiskt för flickor är att i stora flickgrupper bestämmer sig för vem som ska uteslutas i gruppen genom att viska, konspirera, kasta menande blickar sinsemellan, göra miner och sucka. Detta görs för att hålla ihop gruppen och stöta ut någon, samtidigt som man charmar omgivningen för att lägga ut dimridåer för sitt beteende. Flickor är också experter på att använda sin höga sociala kompetens för att utföra destruktiva handlingar.

Ju mer skötsam, trevlig och duktiga flickorna är, desto mer ostört kan de agera i det tysta med att kränka och förnedra andra. Att dessa flickor är bra på att ändra ansiktsuttryck från att visa avsmak till att visa ett vänligt leende gör det också svårt att komma åt denna typ av flickmobbning, menar Höistad (1991).

I Eriksson m.fl.(2002), finns en forskningsöversikt och diskussion kring mobbning i skolan, där vi kan ta del av vad utländska forskare har kommit fram till när det gäller mobbning bland flickor. Eriksson m.fl. (2002) hänvisar till Owen, Shute & Slee (2001, 2002) som menar att den vanligaste förklaringen till flickornas indirekta mobbning är att lindra leda i vardagen och skapa upprymdhet.

Många flickors önskan är att skapa upphetsning och ett nätverk av nära relationer, samt att vara en del av en kamratgrupp. Att sprida rykten skapar en upprymdhet och att ha tillgång till det senaste skvallret är också att inneha makt. Liksom hos pojkar har flickor behov av att tillhöra den rätta gruppen, vilket i många fall kan leda till rivalitet. De vill hindra andra från att bli vän med sina egna kamrater, eftersom de är rädda att förlora sina intima relationer. Att förlora dessa intima relationer kan innebära att det som andra vet kan spridas ut och att de då i förlängningen blir föremål för skvaller och uteslutning (a.a.). *Det finns studier som visar att flickor som blir utsatta för indirekt mobbning erfar starkare emotionell stress än pojkar som blir utsatta för indirekt mobbning* enligt Eriksson m.fl. (2002 s.63) som hänvisar till Crick & Grotpeter (1995).

2.2.4 Pedagogernas roll och ansvar

Barnombudsmannen gjorde en brevkampanj med 13-åringar i slutet på 90-talet, där eleverna fick komma med förslag till hur mobbning kan motverkas. Denna kampanj speglar en besvikelse över att de vuxna i skolan inte tar deras signaler på allvar och att många elever är utsatta utan att skolpersonalen märker det och inte ingriper mot mobbning. Eleverna menar på att de upplever att lärare och andra vuxna är oengagerade och ointresserade. Några brev innehåller skarp kritik, men andra uttrycker en längtan efter vuxnas närvaro (Barnombudsmannen, 2001).

Olweus (1991) har som förebyggande åtgärder mot mobbning delat in arbetet i tre olika nivåer: Skolnivå, klassnivå och individnivå, där åtgärder på klassnivå är den mest intressanta när det gäller pedagogens ansvar. Författaren menar att det viktigaste på denna nivå är:

- **Klassregler**, där pedagogen tillsammans med eleverna kommer fram till några enkla och tydliga regler för ett bättre socialt klimat i klassen.
- **Beröm**, både i samband med elevernas beteende mot andra och deras skolprestationer kan få en gynnsam effekt på andan i klassen. Detta gäller aggressiva och svårhanterliga elever också, då de ofta förbises. Beröm till dessa gör det lättare för dessa elever att ta till sig kritik och ändra sitt oönskade beteende.

- **Sanktioner**, som är förenat med ett visst obehag, inom rimliga gränser är också viktigt. Det bästa resultatet uppnås genom en kombination av uppskattning för positiva aktiviteter och konsekventa sanktioner för aggressivt och oönskat beteende.
- **Klassråd**, där samtal förs regelbundet med eleverna om sanktioner och regler som de tillsammans kommit överens och där pedagogen är den naturliga ledaren. Klassrådet är ett sätt att få ett bättre socialt klimat i klassen.
- **Grupparbete**, där pedagogen har en viktig uppgift att bilda grupper som genererar i att eleverna blir mer positiva och accepterande mot varandra. Pedagogerna kan också använda olika former av gruppbelöningar för att skapa ett positivt beroende av varandra.
- **Gemensamma aktiviteter**, som till exempel klassresor och klassfester för att få en ”vi-känsla” i klassen. Här är det viktigt för pedagogen att vara uppmärksam, då dessa sammankomster kan ha motsatt effekt på vissa elever.
- **Föräldramöten**, där pedagogen visar att föräldrarna är viktiga för det förebyggande arbetet mot mobbning (a.a.)

Fors (1994) menar att lärarens förhållningssätt till eleverna präglas av den organisation läraren befinner sig i. Det kan gälla normer, roller och personliga förutsättningar. Lärarens makt över eleverna kan både användas i syfte att beskydda, men också på ett förnedrande och fientligt sätt. Denna utövning av makt kan vara avgörande i arbetet med att utveckla eleverna till mogna och kritiska samhällsmedborgare samt att fostra eleverna till samhällets normer (a.a.).

Sharp & Smith (1996) menar att när det gäller strategier mot mobbning måste pedagogerna vara mer uppmärksamma i klassrummet och på i elevernas aktiviteter på rasterna.

Vidare menar författaren att personalen på en skola måste samarbeta på ett sätt som innebär respekt för eleverna och som utgör en modell för hur man utvecklar mänskliga relationer och hur de bör se ut. I klassrummet är det viktigt att pedagogerna låter eleverna samarbeta och arbeta med uppgifter där eleverna får lära sig att kommunicera och uttrycka sina känslor. Också på rasterna är det viktigt att pedagogerna vistas på skolgården och går runt och pratar med eleverna och att de agerar lugnt och säkert i situationer där eleverna tycks vara ledsna (a.a.).

Höistad (2001) poängterar också vikten av pedagogens arbete där han menar att om inte denne tar avstånd från alla former av negativt beteende och arbetar aktivt förebyggande i klassen riskerar ett ingripande i en akut situation bara bli en tillfällig lösning.

Att ha ett gemensamt förhållningssätt pedagoger emellan, att pedagogerna är engagerade och lyhörda och att pedagogen reflekterar över sina attityder och värderingar gentemot sina elever är också betydande faktorer för att förebygga mobbning (a.a.).

2.3 Sammanfattning

Tidigare har olika definitioner på mobbning tagits upp, där Olweus, Pikas och Höistad i stort är överens hur man ska definiera mobbning. Olweus (1991 s.4) definition av mobbning *En person är mobbad när han eller hon, upprepade gånger och under en viss tid, blir utsatt för negativa handlingar från en eller flera personer* och Höistad (2001 s.73) definition av mobbning: *När en eller flera personer upprepade gånger, under en längre tid, utsätter en eller flera individer för medvetna, aktiva destruktiva handlingar och eller uteslutningar* samt Pikas (1985) som definierar på ett liknande sätt men väljer att använda en samling kriterier i punktform i sin definition. Även Pikas och Olweus utvecklar sina definitioner med olika former som direkt och indirekt mobbning och tyst, verbal och fysisk mobbning.

När det gäller bakomliggande och dolda faktorer som ligger till grund för uppkomsten av mobbning har nämnda författare och ett antal andra gett sin syn på det. Olweus (1973) delar in grundfaktorerna i fyra sektorer: Faktorer i skolmiljön, individuella karaktäristiska drag när det gäller olika yttre avvikelser, psykologiska och beteendemässiga drag och familjebakgrund och hemförhållande. Pikas (1985) betonar vikten av samspel och interaktion i gruppen som mobbar för mobbningens uppkomst. Han menar att mobbning kan uppstå när negativa svängningar förstärks och utgår från en grundmodell han kallar samordning av svängningar. Med det menar han att med liten kraft kan få svängningarna att eskalera om man lägger in trycket i rätt tidpunkt och i samma riktning som svängrörelsen.

Även offrets signaler och kommunikation med och emot mobbarna kan vara en utlösande faktor till mobbningens uppkomst. (a.a.).

Höistad (2001) delar in bidragande faktorer i fem punkter: Överbeskyddade barn, brist på tillit, negativ identifikation, undfallande barn och sociala svårigheter. Han menar också att dolda drivkrafter i uppkomsten av mobbning kan vara: Maktbehov, rädsla, gruppsyck, avundsjuka, missunnsamhet och projektioner (a.a.).

Olweus (1991) undersökningar visar att flickorna är mer än pojkarna utsatta för indirekt mobbning. Det kan vara social isolering och utfrysning från kamratgruppen och kan ta sig olika uttryck som förtal, ryktesspridning och manipulering av vänskapsgruppen.

Höistad (2001) anser att flickornas mobbning är svår att upptäcka och att flickornas subtila och tysta mobbning handlar mycket om att spela ut varandra för att få favörer samt att de har en förmåga att sätta i stötar på de svagaste punkterna.

Författaren menar också att flickor är experter på att använda sin höga sociala kompetens för att charma omgivningen och utföra destruktiva handlingar (a.a.). Enligt Eriksson m.fl. (2002) som hänvisar till Owen, Shute & Slee (2000,2001) som menar att den vanligaste förklaringen till flickornas indirekta mobbning är att lindra leda i vardagen och skapa upprymdhet. Många flickors önskan är att skapa upphetsning och ett nätverk av nära relationer, samt att vara en del av en kamratgrupp. *Det finns studier som visar att flickor som blir utsatta för indirekt mobbning erfar starkare emotionell stress än pojkar som blir utsatta för indirekt mobbning*, Crick & Grotpeter (1995) (Eriksson m.fl. 2002).

I en brevkampanj av BO, där eleverna fick komma med förslag på hur mobbning kan motverkas innehåller några brev skarp kritik, men andra uttrycker en längtan efter vuxnas närvaro och upplever att lärare är ointresserade och oengagerade och inte tar deras signaler på allvar (Barnombudsmannen, 2001).

Olweus (2001) har som förebyggande åtgärder mot mobbning delat in arbetet i tre olika nivåer: Skolnivå, klassnivå och individnivå, där åtgärder på klassnivå är den mest intressanta när det gäller pedagogens ansvar. Författaren menar att det viktigaste på denna nivå är: Klassregler, beröm, sanktioner, klassråd, grupparbete, gemensamma aktiviteter och föräldramöten (a.a.).

Både Sharp & Smith (1996) och Höistad (2001) betonar vikten av att vara uppmärksam och ingripa på ett tidigt stadium för att motverka att mobbningens uppkomst. Vidare menar de också att det är viktigt att ha ett gemensamt förhållningssätt pedagoger emellan samt att dem är engagerade och lyhörda och äger förmågan att reflektera över sina attityder och värderingar gentemot sina elever. Fors (1994) menar att lärarens förhållningssätt till eleverna präglas av den organisation läraren befinner sig i. Det kan gälla normer, roller och personliga förutsättningar. Lärarens makt över eleverna kan både användas i syfte att beskydda, men också på ett förnedrande och fientligt sätt.

3. Empirisk del

Nedan följer en genomgång av den metod vi har valt och vår motivering till varför vi valde den metod som vi har använt oss av. Dessutom beskrivs det hur vi valde ut de pedagoger som vi har intervjuat samt en kort presentation av dessa. Till sist redovisas resultatet av våra intervjuer.

3.1 Forskningsmetod och genomförande av intervjuer

I vår egen forskning till detta arbete har vi valt att använda oss av kvalitativa intervjuer vilket stämmer med Trost (1997) som anser att den kvalitativa metoden är lämpligast för att besvara den form av frågeställningar som denna uppsats bygger på. Enligt Denscombe (2000) kännetecknas kvalitativ metod av anpassningsbar mångsidighet medan kvantitativ metod präglas av strukturering och inga eller ett fåtal möjligheter att utveckla och följa upp intervjufrågorna. Författaren menar vidare att den mångsidighet som finns i den kvalitativa metoden är önskvärd då man använder sig utav semistrukturerade intervjuer. Detta innebär att det fortfarande finns en färdig lista med intervjufrågor, men kan följa upp informanternas svar och idéer med följdfrågor, till skillnad från strukturerade intervjuer där forskaren har en mycket stark kontroll över frågornas svar och utformning. Möjligheterna till en flexibilitet i intervjusituationerna ökar när man använder sig av semistrukturerade intervjuer, här kan man fånga upp de tankar och idéer som respondenternas har samt att intervjuaren kan påverka upplägget under själva genomförandet (a.a). Enligt Widerberg (2002) syftar den kvalitativa forskningen till att klargöra karaktärer eller egenskaper inom området som ska undersökas, medan den kvantitativa forskningen mer används till att klargöra frekvenser.

Enligt Trost (1997) utmärks kvalitativa intervjuer av att man ställer enkla och raka frågor och då får komplexa och innehållsrika svar tillbaka.

Kvale (1997) skriver i sin bok att en kvalitativ intervju lämnar utrymme för förändringar av frågestrukturen under intervjun, då man inte är begränsad till enbart de färdiga frågorna utan kan följa upp respondenternas svar med följdfrågor av utvecklande karaktär. Det görs bäst med semistrukturerade intervjuer då man kan följa upp respondentens svar med följdfrågor.(a.a.)

Vi började med att kontakta ett antal skolor som vi på något sätt hade varit i kontakt med tidigare. Antingen genom att vi varit där på fältstudiedagar, praktik eller vikariat. Den första personen som vi kom i kontakt med var oftast någon form av receptionistansvarig som vi förklarade vårt ärende för, sen kunde hon guida oss till rätt personer.

Ibland fanns de anträffbara direkt och ibland fick de ringa tillbaka till oss. Första prioritet var pedagoger ur skolans mobbningsteam, fanns de inte tillgängliga var nästa önskemål pedagoger som arbetade med elever i årskurs sex. Då de flesta av pedagogerna som skulle intervjuas upplevde det som stressande fick de själva bestämma tid och plats för intervjun.

Vi har använt oss av färdiga frågor i en intervjuguide (se bilaga1) samtidigt har vi lämnat utrymme för intervjupersonernas egen uppfattning av vad som är viktigt att klargöra inom ämnesvalet. Vid varje intervjutillfälle hade vi bandspelare med oss, detta för att inte missa några detaljer och kunna citera intervjupersonerna korrekt. Vi informerade även om att ljudbandet är vårt personliga ansvar och kommer att raderas efter intervjuernas färdigställande.

3.2 Urval

Vi har gjort totalt 10 kvalitativa intervjuer med pedagoger från sex skolor som är fördelade på tre kommuner i nordvästra Skåne. Fyra av skolorna som vi har valt ligger i samma kommun som vi bor i, detta beror på att vi använder oss av det nätverk vi har byggt upp under vår studietid. Så långt det är möjligt har vi försökt att intervju pedagoger som har erfarenhet i att arbeta i skolans mobbningsteam, då den erfarenhet de har, borgar för att de har en ingående kunskap på det område som vårt arbete behandlar. Detta för att manliga respektive kvinnliga pedagoger kanske inte alltid uppfattar händelser kring flickmobbning ur samma perspektiv. Tanken bakom att intervju både manliga och kvinnliga pedagoger är att försöka fånga de erfarenheter som de har utan att för den skull försöka göra det komparativt mellan könen.

Trost (1997) skriver om att urvalet i kvalitativa studier helst ska vara heterogent inom den givna homogeniteten. Detta är något som vi så gott som uppfyller eftersom könsfördelningen av respondenterna är sex kvinnor mot fyra män. Samtidigt gör vi intervjuer både med pedagoger som har nära anknytning till mobbningsteamerna på skolorna, men även med de som inte så ofta kommer i kontakt med det arbete som dessa team bedriver.

3.3 Presentation av intervjupersoner

Pedagog A: Kvinna, ämneslärare på mellanstadiet, grundskola F-9

Pedagog B: Man, klassföreståndare årskurs 5-6, grundskola F-9

Pedagog C: Kvinna, hemkunskapslärare på högstadiet, grundskola F-9

Pedagog D: Man, musiklärare på mellan- och högstadiet, grundskola F-9

Pedagog E: Kvinna, klassföreståndare årskurs 6 och i mobbningsteamet, grundskola F-9

Pedagog F: Man, klassföreståndare, i mobbningsteamet, grundskola F-9

Pedagog G: Man, ämneslärare på högstadiet och är med i mobbningsteamet, grundskola F-9

Pedagog H: Kvinna, klassföreståndare årskurs 6, grundskola F-6

Pedagog I: Kvinna, ämneslärare årskurs 6 på högstadiet, grundskola F-9

Pedagog J: Kvinna, klassföreståndare årskurs 1, (årskurs 6, 2006), grundskola F-9

3.4 Resultat

I denna presentation av resultatet har våra intervjufrågor fått stå som grund för den primäranalys och uppdelning som vi redovisar informanternas svar under. I denna sammanställning av svaren har vi valt ut de svar vi anser vara relevanta för arbetet. Här har också skett en sammanslagning av svaren i intervjufråga ett och fyra då likheterna i både svaren och frågeställningen utgjorde en sammanlänkning.

3.4.1 Problematiken och utmärkande drag i mobbningen mellan flickor

Svaren i intervjuerna med pedagogerna på de olika skolorna visade att två av informanter inte riktigt kunde skilja på definitionerna mellan mobbning och konflikt. (H) menar på att det är viktigt att träna sig på att särskilja dessa slarvigt använda begrepp. Hon tycker också det är viktigt att man lär barnen innebörden av dessa begrepp. Detta blir också tydligt då en informant säger att under dennes tid som lärare aldrig stött på något mobbningsfall.

(G) säger att deras mobbningsteam mer kan ses som ett konfliktteam och påpekar att det säkert förekommer mobbning när man inte ser det, men att deras jobb mycket bygger på att rycka in i tid och reagera på ett tidigt stadium.

Det generella i mobbningsproblematiken mellan flickor är enligt våra intervjuer att flickor använder mer subtila och tysta metoder när de mobbar.

(E) beskriver att flickor är på ett annat sätt jämfört med pojkarna, det är mycket verbalt mellan flickor, psykisk misshandel och är inte så fysiskt utan det är mer sprida rykten och förtal. Utfrysning, där flickorna slår sig samman i stora grupper mot en ensam flicka är också typiska metoder (a.a.). Sex av informanterna var också överens om att gruppbildningar var typiska för flickor. (C) säger att flickor ofta drar fram i grupper på raster och på väg till matsalen och att de i gruppen ofta är flickor som tycker likadant om saker och ting och att flickor är väldigt flockberoende. Gruppsammansättningarna skiftar väldigt ofta och då är det vanligtvis en tydlig ledare som är tuff och populär som grupperar om. Några större problem för henne att få in nya flickor i gruppen är det inte, då dem blir accepterade och känner sig trygga då detta utgör en lockelse (a.a.).

Att flickors mobbning är mer svårhanterligt än pojkars beskriver en informant på följande sätt: ”[...] *pojks är mer tydlig, ofta slag, slagsmål medan flickors är, det behöver bara vara en blick, så där utstuderat av nån sådär manipulativ typ som egentligen aldrig gör någonting, men som sitter där och drar i tåtarna*[...] (I). (C) menar också att gruppbildningar hos flickor är mycket vanligt, men att flickor i den här åldern ofta är väldigt spontana, utåtriktade och utåtagerande och att det blir en konstig tystnad om de blir påkomna eller avbrutna. Detta sker i huvudsak på rasterna och i matsalen. Hon påpekar dock att de flickor i den här åldern också ofta kommer och berättar om vad som hänt. Hon menar att det gäller att bygga upp ett förtroende för sig själv hos bägge parter för att lättare kunna nysta upp problemen (a.a.).

I intervjuerna har det också kommit fram att typiskt för flickor är att de är specialister på att trycka på rätt knappar och sätta in stötarna på rätt ställe i rätt ögonblick. Detta för att rikta fokus bort från sig själva. Hälften av informanterna upplevde detta som ett typiskt sätt för flickor:

De är duktiga på att baktala varandra, de är duktiga på att skaffa sig förmåner gentemot de som de vill vara kompisar med, genom att säga mindre fördelaktiga saker om andra för att rikta fokus bort från sig själva. De är duktiga på att lämna ut sina kompisars förehavande med exempelvis pojkar, sant eller osant. Ryktesspridning, duktiga på att missuppfatta, intriger, ränker och att baktala. (D)

(G) säger att flickor vet exakt vilka svaga punkter andra flickor har och är bra på att slå till där det sårar mest för att få dem helt knäckta. Han menar på att det ofta handlar om kläder, frisyrer eller någonting om deras familjer.

En informant säger att om någon utsatt kommer med nya kläder som inte faller drottningen i smaken kan detta få katastrofala följder för den utsatta (A).

(I) säger att de som pratar skit om dem som inte har de rätta grejerna ofta har ofta dåligt självförtroende och inte mår så bra och att det är ett sätt att stärka sig själv. Förutom kläder, frisyre och smink kan det handla om andedräkt eller att man luktar illa. *Blickar följs upp av fnissande för att avdramatisera det hela, men alla som sitter runt omkring vet vad som menas* (D). Att flickorna går på saker som ligger utanför skolan förekommer också. Man använder gärna kränkningar eller sprider rykten om syskon, föräldrar och övrig familj, vanligtvis används Internet till detta säger både (D) och (E)

En annan sak som tas upp i problematiken runtomkring mobbningen mellan flickor är Internet och en av informanterna säger: *Vi har fått väldigt stor eller ökning av grejor som börjar på Internet, framför allt när det gäller och de är mycket ofta bland tjejer som detta tar sin början* (G). Detta var något som informanten menade var mer framträdande bland flickor än pojkar. Enligt (C) invaggas eleverna i en falsk anonymitet när de sitter vid datorn, hon beskriver det såhär: *Man känner sig anonym och förstår inte att man inte får hota folk över Internet. Flickornas mobbningsmetoder som oftast är svåra att komma åt, får här ytterligare ett medium i användandet av Internet och då framförallt msn. En informant beskriver det på följande sätt: Många av eleverna, både flickor och pojkar är ute på msn och där tror de att de lever i en skyddad värld och att man inte kommer att konfronteras med det man skrivit om.* (E).

Föräldrarnas ansvar i den här frågan tas upp av två informanter. (I) menar att det är viktigt att ta upp det här med Internet med föräldrarna och göra klart för dem att de har ett stort ansvar för det som börjar på fritiden och sedan dras in i skolans värld. Hon menar att föräldrarna inte ska tro att deras barns datoranvändning inte är så oskyldig och att de måste ha bättre koll på sina ungdomar. (C) säger att problemet här är att många föräldrar inte hänger med i utvecklingen och att de inte har tid att sätta sig ner med barnen och prata. Datakunskaperna överförs ofta från äldre syskon och föräldrarna saknar insikten. (a.a.)

I undersökningen bland informanterna visade det sig att mobiltelefoner och sms inte är ett lika stort problem när det gäller mobbning mellan flickor, även om det förekommer. *Sms förekommer väldigt sällan utan det handlar mest om Internet* (B).

När det gäller andra situationer där flickorna tror att de är oåtkomliga är det framförallt i korridorer, idrottshallen och i matsalen (E). Därför är det otroligt viktigt att vara ute med sin kaffekopp på rasterna och bry sig. (a.a)

En annan informant berättar:

Det räcker att man är ute korridorerna, där man hör och ser mycket och det är där man måste vara uppmärksam. Det är bara en transportsträcka nästan när man ska byta klassrum och att gå till gympan är också väldigt jobbigt. Den som är orolig upplever det som ett stort och jobbigt moment och de andra tror att det är fritt fram. (J)

En annan liknande situation mellan flickor förekommer ofta när man har lektion. Först har man en teoretisk genomgång, där flickorna ofta vet att pedagogen har ett öga på dem och överblicken på eleverna blir annorlunda när arbetet övergår till det lite friare praktiska momenten. [...] *efter ett tag glömmar eleverna bort att man är där och blir då intima och sociala och pratar om sånt som hänt i helgen* (C). Detta menar hon också förekommer i just korridorer, idrottshallen och i matsalen.

Hälften av dem som intervjuades upplevde språket hos flickor som mycket grovt. Två informanter tyckte att det har förändrats under deras tid som lärare. Tjejerna har tuffat till sig vad det gäller att dricka sprit och de är på väg att komma in i grabbarnas mönster både när det gäller det och språket (G). *Flickornas beteende är ändrat idag, det är mer uttalade elakheter, språkbruket har blivit grövre* (A). Dessa två informanter anser att detta grova språk har blivit något naturligt hos dem och de reglerar inte över det själv.

Språket överlag kan vi väl tycka är ganska tufft, men de ser det inte som konstigt då till och med kompisarna sinsemellan kallar varandra hora. (G)

3.4.2 Förebyggande arbete mot mobbning mellan flickor

När det gäller pedagogernas förebyggande arbete mot mobbning på skolgården och i klassrummet så är alla överrens om att det är viktigt att det sker regelbundet hela tiden. En av informanterna som vi intervjuade svarade så här:

Vi jobbar hela tiden förebyggande, mycket förebyggande, det gör vi. Jag kan väl säga det att jag tillhör den här reptilsorten som hugger på allt som rör sig direkt. På nåt sätt är det att mala in ett tänk hos barnen vad som är okej och vad som inte är okej och att jag som vuxen alltid reagerar, även om jag reagerat på samma sak 100 gånger så gör jag det den 101:a gången också (H).

En av informanterna som var med i intervjun pratar om det förebyggande arbetet som de har på skolan: *Ja, social emotionell träning och då finns något som heter classroom management, det är såna samarbetsövningar. Det är sådana samarbetsövningar där man ska tycka till och jobba med det* (I) Detta har de schemalagt för eleverna, men använder sig också av det då det dyker upp situationer där det behövs.

Som förebyggande arbete i klassen använde (B) sig av, utöver lektioner baserade på värdegrundsövningar, även metoden att låta alla eleverna skriva om dagen som har gått i en bok, som sedan samlas in och läses av pedagogen. Han säger så här: *Fördelen är att alla skriver och ingen kan pekats ut, alla skriver oavsett om det har hänt något eller ej.* Han berättar också att om det har hänt något så tas det upp det till diskussion med eleven enskilt, handlar det då om mobbning och eleven inte vill att det ska tas upp så måste man förklara allvaret i det inträffade. Oftast ändrar eleven inställning då, nackdelen är att om eleven inte gör det och om det tas upp det med skolans mobbningsteam ändå, så kan det resultera i att eleven inte öppnar sig fler gånger (a.a.).

En informant säger: *Det är värdegrund hela vägen[...], men jag tror att det ger resultat för att jag tycker att klassrummet är en fredad zon, där är jag, där kan jag övervaka. Skolgården är ju svårare, det är den ju* (H). Informant (E) anger att det är väldigt viktigt att vara ute på alla raster och att pedagogen verkligen bryr sig, och faktiskt lyssnar på eleverna och inte bara avfärdar dem med att det löser sig säkert. Utan att pedagogen verkligen lyssnar på det som eleven säger, även om man inte kan lösa problemet här och nu. *Jag är väldigt mycket ute på rasterna och aktiverar dem* (a.a.).

Detta stämmer också med vad informant (A) tycker, nämligen att det märks mer innan man har kommit in i klassrummet och att det inte sker så mycket på lektionstid, inte så mycket på hennes lektioner i alla fall, enligt henne själv. Enligt informant (C) så har man under årens gång samlat på sig verktyg för hur man ska förebygga mobbningen, det kan handla om hur pedagogen agerar när eleverna för första gången kommer in i klassrummet och att man då placerar dem med hjälp av lottdragning, som anger var varje elev ska sätta sig. Informant (E) anger också att det är väldigt viktigt att man är uppmärksam på språket inte bara i klassrummet utan även på skolgården:

Man får inte låta kommentarer eller handlingar passera förbi utan att man agerar direkt och lyfter upp det till diskussion, så att man verkligen markerar att vi som arbetar i skolan inte tolererar sådant agerande. Detta gäller även språkbruket som eleverna har. (E)

Informant (H) svarar också i intervjun att: *Det kan vara ett kränkande uttryck i klassrummet, då stannar jag direkt, är det okej att säga såhär? Kan jag säga då.*

När det gäller det språket elever mellan och då specifikt flickor så svarar en informant: *Språket överlag kan vi väl tycka är ganska tufft men dem ser det inte så konstigt, till och med kompisar emellan kallar varandra hora. Det som jag uppfattar som fruktansvärt i munnen på barn uppfattar de inte själv.*(G). *Det är deras tilltal till varandra idag, sen kan jag tycka att det är hemskt och jättetråkigt[...]* säger informant (H).

(D) använder sig mycket av samarbetsövningar i förebyggande arbete, det kan vara dans, olika rörelser men även att låta eleverna instruera varandra när det gäller instrumentspel. Kommunikationen mellan eleverna och pedagogerna beskrivs av informant (E) som väldigt viktig för det förebyggande arbetet. Hon säger också: *När man är ute på rasterna så skapar man ett större förtroende som kan resultera i att eleverna kommer självmant och berättar.* (G) förklarar att deras förebyggande arbete, är till stor del beroende av att andra elever än de som är utsatta eller inblandade, kommer och informerar skolans mobbningsteam om olika händelser. Han beskriver det så här på frågan om hur de får information: *Från elever, från lärare och andra vuxna, från vem som helst.*

3.4.3 Uppmärksammade signaler

När det gäller att upptäcka mobbningen mellan flickor så var åtta informanter överrens om att det är svårt att upptäcka. En av informanterna säger att detta underlättar om man har en viss kännedom om klassen eller gruppen. Vi ställde en följdfråga till informant (H): *Du menar att man inte kan spåra dessa signaler för antingen offret eller förövaren, om man inte har gruppkännedomen?*

Nej, det är inte helt lätt. Jag menar mobbning när dom är i sexan här sker ju inte framför ögonen på en vuxen, så det handlar ju om att man måste vara vaksam. Men där är hela tiden en attityd mellan den som blir utsatt och den som utsätter någon. Jag försöker se in personligheterna och se deras inbördes relationer, sen kan man inte gå in i en klass och säga att här pågår mobbning, det kan man aldrig göra det kan du inte, du måste liksom ha mött dom flera gånger eller haft över tid, sen kan du ju se när nåt händer (H).

Informant (J) svarade: *Tycker jag, det är svårare att upptäcka, det är inte påtagligt på samma sätt.* En annan: *Det krävs mycket mer uppmärksamhet av pedagogen när det gäller flickor och deras mobbning* (F).

Kommunikationen är väldigt viktig för att man ska etablera en bra och förtroendefull relation med eleverna i klassen. (E) Förtydligar också att det är viktigt att ta sig tid att lyssna när det kommer och pratar:

När det gäller någon pedagog som är ny i klassen eller i yrket så handlar det väldigt mycket om att lyssna på eleverna inte bara när de kommer och berättar något utan även när de pratar på lektionerna eller rasterna (E).

En informant (H) uttryckte det såhär:

Absolut, men där är det ju din fingertoppskänsla som pedagog, du måste ha stor öron och känselspröt, ögon i nacken [---] Jag tycker det är jättesvårt att säga nåt så där va, men det är ju ändå så att du känner av laddningarna och stämningar, vad dem säger till varandra.

Detta styrks av ett uttalande som (J) också säger: *Jag kan bara säga man måste vara lyhörd och observant, man får ha ögon o öron lite överallt.* En annan informant säger: *Kolla om grupperingen bland flickorna är ändrad när skolan börjar på morgonen det kan vara tecken på osämja i gruppen* säger (F). Då det sällan utbryter regelrätta slagsmål mellan flickor, gäller det att skärpa uppmärksamheten på deras agerande. *Det finns ju många signaler. Det finns ju att man börjar få frånvaro som man inte kan se är nån anledning till sjukdom eller varför är man hemma och att man tappar lusten i skolarbetet* menar (H). Man märker när någon drar sig undan, när de uppträder på ett dämpat sätt, detta förutsätter en viss kännedom om flickorna säger informant (E), att vidare så på rasten handlar det mycket om där är någon som går ensam som inte brukar göra det, då kan man ana att där är något som har hänt eller är på väg att hända. Andra signaler på att allt inte står rätt till kan enligt en informant kan det vara: *viker undan, slår ner blicken, går undan, vill gärna jobba själva, vill inte erkänna att någon är dum även om man ser.*(D)

Man ser det ofta på kroppsspråket att om den ene är dominerande över den andre, du ser ju på, jag kan inte förklara det, det är väl något som sitter i ryggmärgen man ser ju om det är någon som utstrålar mer aggressivitet och dominans samtidigt om där är någon som är tillbakadragen (G).

Samma åsikt har (A) som beskriver det på ungefär samma sätt: *Du kan titta på kroppsspråket, deras hållning mot den här personen. Attityden är nedlåtande, blickarna.*

En annan säger: *Det kan vara suckar, miner eller tecken bakom ryggen. Läger lappar till någon är väldigt speciellt för flickor.* (B)

4. Analys

I detta avsnitt kommer informanternas svar att analyseras under tre olika rubriker baserade på de intervjufrågor vi ställde och de frågeställningar vi har i arbetet.

4.1 Problematiken och utmärkande drag i mobbningen mellan flickor

När det gäller hur informanterna ser på problematiken med mobbning mellan flickor var det tydligt att det finns svårigheter att skilja på mobbning och konflikter. Åtta informanter hade bra koll på definitionen mobbning, medan två informanter svarade på frågorna som om de vore konflikter. Även det faktum att en informant aldrig stött på ett enda mobbningsfall under sin tid som pedagog visar på brister hur mobbning definieras. I intervjuerna menade nio av informanterna att flickors beteende i mobbningsituationer är svårare att handskas med och syftar då på den tysta, subtila och psykiska mobbningen som ofta förekommer mellan flickor. Ofta sker detta i stora flickgrupper med en ledare och hennes medlöperskor bakom ryggen på pedagogerna och i miljöer som de ser som frizoner, till exempel i korridorer, matsalen och idrottshallen med tillhörande omklädningsrum.

Tre intervjuade informanter berättade att flickor är specialister att trycka på rätt knappar och manipulera omgivningen på ett svåråtkomligt sätt. Utfrysning, förtal, sprida rykten vare sig de är sanna eller osanna är sådana saker som flickorna använder sig av säger sex informanter. Tre informanter påpekar också att det är vanligt att blanda in syskon, föräldrar och släkt. Smink, kläder och frisyrier tillhör också rätt sorts knappar att trycka på när det gäller mobbning.

Internet är enligt sju av de intervjuade ett växande problem, då den tysta och subtila mobbningen kan husera relativt fritt utan att skolan har chans att agera på ett tidigt stadium. I och med att detta ofta börjar utanför skolan blir detta en frizon som är mycket svårare för pedagogerna att hantera än matsalen och korridorerna. Hälften av informanterna hävdade att språkbruket hos flickor har blivit mycket grövre och börjat närma sig pojkarnas. En informant berättade att överlag är flickorna på väg in i pojkarnas värld på många plan.

4.2 Förebyggande arbete mot mobbning mellan flickor

Det förebyggande arbetet mot mobbning mellan flickor skiljer sig inte nämnvärt från pojkarnas, utan arbetet utförs ofta i den homogena gruppen. Alla informanter var överens om att det var viktigt att jobba förebyggande, både när det gäller skolnivå eller klassnivå. På skolnivå är det mer en ledningsfråga men i klassrummet och på skolgården är det viktigt att pedagogen agerar, bryr sig om och bygger upp ett förtroende hos eleverna. Detta gör att eleverna ofta själva kommer och berättar om det hänt något på ett tidigt stadium, då det är också lättare att ta tag i och reda upp problemet.

En informant menade på att det är i klassrummet, som ses som en fredad zon, den största insatsen kan göras. Detta gäller även på skolgården där det är svårare men ändå lika viktigt, enligt informanten. Två av informanterna trycker på att arbetet egentligen är värdegrund och i intervjuerna svarade alla att det förekommer någon form av regelbundet eller schemalagt förebyggande arbete mot mobbning, vare sig det gällde, värdegrundsarbete, empatiträning eller samarbetsövningar. De som varit verksamma under en lång tid menar att de samlat på sig redskap på hur man ska agera i grupp och inte minst i nya grupper, där det gäller att vara på sin vakt direkt och arbeta för att få ett bra klimat i klassen.

Att förebygga det allt grövre språket, framförallt då hos flickorna anser hälften av informanterna som viktigt. Det gäller att vara mycket uppmärksam på språket och inte låta något passera och ta upp det för diskussion oavsett tidsaspekten. Kommunikationen mellan lärare och elev och kommunikationen elever sinsemellan är viktiga saker i det förebyggande arbete mot mobbning, enligt tre informanter. Vidare menade de att det grova språket har blivit så naturligt att eleverna inte reflekterar över det sinsemellan.

4.3 Uppmärksammade signaler

I intervjuerna med informanterna framkom vikten av att ha ett bra gruppklimat och lära känna gruppen för att upptäcka signaler mellan flickor när det gäller uppkomsten av mobbning, både när det gäller förövare och dess offer. En informant menade att det inte går att se i en klass om det förekommer mobbning, utan pedagogen måste ha gruppkännedom och känna till personligheterna och elevernas inbördes relationer. En annan informant menade också att man måste vara aktiv och fälla ut sina känselspröt, ha fingertoppkänsla och ögon och öron överallt, även utanför klassrummet, framförallt hos flickorna då de signalerna är mer diffusa. (H)

Hälften av informanterna tycker att de kan se på kroppsspråket, attityden och hållningen om det är något som är fel, både när det gäller förövare och offer. När det gäller förövare kan det vara nedlåtande blickar, suckar och minspel och hos offret är det vanligt att eleven drar sig undan, slår ner blicken och vill jobba ensam.

Även ökad frånvaro från skolan och att man tappat lusten för skolan och skolarbetet är andra konsekvenser som pedagogerna anger som resultat av mobbningen. Sammanfattningsvis utifrån intervjuerna är att desto mer man känner gruppen, desto mer sitter det i ryggmärgen, hur och när man ska reagera och agera som pedagog. Konsten är att se hur kommunikationen mellan eleverna fungerar och hur deras reaktioner på kommunikationen styr deras beteende.

5. Diskussion

Vårt syfte med denna undersökning var att försöka ta reda på hur pedagoger ute på skolorna arbetar för att förebygga mobbning mellan flickor samt att undersöka vilka strategier pedagogerna använder för att upptäcka signaler hos flickorna som kan leda till mobbning. Våra frågeställningar var således:

- Vilket beteende inriktar pedagogerna sig på, för att upptäcka den tysta mobbningen mellan flickor i skolan?
- Vilken strategi tillämpar pedagogerna för att minimera förekomsten av mobbning mellan flickor?

För att besvara våra frågeställningar använde vi oss av 10 kvalitativa intervjuer med både män och kvinnor från olika skolor.

När vi gjorde våra intervjufrågor utgick vi från att informanterna var bekanta med definitionen på mobbning. Under arbetets gång framkom det att alla inte hade det fullt ut. (H) menade på att det är viktigt som pedagog att kunna särskilja på mobbning och konflikt. Hon tyckte även det var viktigt att lära eleverna denna särskiljning mellan begrepp, då de ofta benämner enstaka konflikter som mobbning. Både Olweus (1991) och Höistad (2001) understryker vikten av att ha ett gemensamt förhållningssätt och att arbeta mot samma mål. Vi anser här att det är rektorns ansvar att se till att det finns ett gemensamt förhållningssätt på skolan och att det finns en fortlöpande uppdatering av pedagogernas kunskap kring mobbning och det förebyggande arbetet.

I litteraturen har vi tagit upp hur olika författare definierar mobbning som begrepp. Vår uppfattning är att Olweus definition är den tydligaste och inte går att missuppfattas: *En person är mobbad när han eller hon, upprepade gånger och under en viss tid, blir utsatt för negativa handlingar från en eller flera personer.* (Olweus, 1991 s.4). Enligt vår uppfattning torde det inte finnas något tvivel när den enskilda pedagogen ska överlämna eventuellt fall till mobbningsgruppen. Det kan tyckas lite konstigt att man som pedagog under tio års tid aldrig stött på något mobbningsfall, som en informant svarade i intervjun.

Enligt Olweus (1991) undersökning gjord 1983 fick han fram ett underlag som visar att en elev av sju är utsatta för mobbning i den svenska grundskolan, vilket utgör ett totalantal om ungefär 145000 elever som är utsatta för mobbning. I enlighet med Bris (2007) har denna statistik snarare ökat på senare år, baserat på de ungdomar och barn som de varit i kontakt med.

5.1 Problematiken mellan flickor som mobbar

Vår första frågeställning handlade om problematiken mellan flickor som mobbar och vilka signaler man som pedagog ska vara uppmärksam på för att upptäcka det. Merparten av informanterna var eniga om att mobbningsproblematiken mellan flickor var svårare än hos pojkar. *Detta beror till stor del på att flickor i större utsträckning använder sig av subtil, verbal, tyst och psykisk kränkning samt utfrysning från gruppen.* (E) Höistad (2001) menar att flickornas mobbning är svårare att upptäcka för omgivningen än pojkarnas, men att flickorna tyvärr börjar ta efter pojkarnas sätt att mobbas. Flickornas subtila och tysta mobbning handlar mycket om att spela ut varandra på olika sätt för att på så sätt få favörer, samt att flickor har en förmåga att sätta in stötar på de svagaste punkterna (a.a.). I intervjuerna var detta ett faktum som många informanter var eniga om. (G) säger att flickor vet exakt vilka svaga punkter andra flickor har och sätter in stötarna där de sårar mest.

Höistad (2001) använder ordet tyvärr när han beskriver att flickornas mobbning börjar likna pojkarnas. I vår undersökning har vi blivit medvetna om att pedagogerna tycker mobbning mellan flickor är svårare att upptäcka än mobbningen mellan pojkar. Också bristen på litteratur och forskning på området bör vara en fingervisning av detta faktum och vi håller inte med författaren när han beklagar sig att flickornas mobbning börjar likna pojkarnas. Ju tidigare man upptäcker ett mobbningsfall, desto lättare är det självklart att ta itu med problemet, vilket då är bättre än att flickornas svåråtkomliga mobbning närmar sig pojkarnas tydliga och direkta, än tvärtom. Crick & Grotpeter (1995) påstår att när det gäller mobbningsproblematiken mellan flickor: *Det finns studier som visar att flickor som blir utsatta för indirekt mobbning erfar starkare emotionell stress än pojkar som blir utsatta för indirekt mobbning* Crick & Grotpeter (Eriksson m.fl. 2002 s.63). Detta tillsammans med Höistads (2001) uppfattning om att flickorna tyvärr börjar närma sig pojkarna när det gäller mobbning gör att vi inte riktigt håller med Höistads resonemang om att detta är ett problem.

(C) menar dock att trots uppfattningen om att flickors mobbning är problematisk och att flickor ofta i denna ålder är spontana och utåtriktade så kommer de ändå med problemen på ett tidigt stadium.

En annan problematik bland flickors mobbning är enligt informanterna, forskning och övrig litteratur att flickor uteslutande agerar i grupper. Olweus (1991) menar att när det rör sig om mobbning är det alltid obalans i styrkeförhållandet mellan två parter. (C) menar att flickor är flockberoende och ofta rör sig i grupper och att flickorna i dessa grupper ofta har samma åsikter om saker och ting. Hon säger också att det oftast finns en tydlig ledare i dessa grupper som grupperar om efter eget tycke. Ledaren är tuff och populär och har inga problem att få in nya flickor i gruppen, då gruppen känns som en trygg plats (a.a.). Vad är det då som gör att flickor ofta går ihop i grupper när de mobbar andra flickor?

Höistad (2001) anser att det i huvudsak finns fem olika drivkrafter som gör att ett mobbningsfall uppstår: Maktbehov, rädsla, gruppsytryck, avundsjuka och projektioner. De drivkrafter vi tycker är intressanta här är de tre första, som vi tycker är beroende av varandra. Att vara i en grupp innebär att man har makt och är både fysiskt och psykiskt starkare än de andra samt att de får kontroll över sin aggressivitet genom att dominera över andra. Flickornas generella underlägsenhet fysiskt sätt anser vi därmed kan vara en bidragande orsak till att flickor i större utsträckning än pojkar bildar grupper när de bedriver mobbning.

Den andra drivkraften är rädslan för att hamna utanför och det innebär att man gör vad som helst för att bli kvar i gruppen, till och med att utsätta en kamrat för mobbning. Här instämmer också Owen, Shute & Slee (2001, 2002) som menar att den vanligaste förklaringen till flickornas indirekta mobbning är att lindra leda i vardagen och skapa upprymdhet. Många flickors önskan är att skapa ett nätverk av nära relationer, samt att vara en del av kamratgruppen (a.a.).

Den sista drivkraften och den som vi tycker är den mest intressanta är gruppsytryck, där ledaren i gruppen är beroende av att få medhåll av sina medlöperskor för att behålla sin maktposition. Detta styrker det faktum som (C) påstod i intervjun, nämligen att gruppmedlemmarna åker in och ut i gruppen. Vår slutsats blir då att ledaren är så rädd att gruppen ska upplösas, vilket då innebär en förlorad maktposition, att hon ser till att byta ut dem som hotar denna grupp gemenskap.

Pikas (1985) menar att alla individer vid olika tidpunkter bär på någon form av laddning, till exempel hat, kärlek, nyfikenhet och likgiltighet och det är bara om dessa laddningar disponeras i samma riktning vid samma tidpunkt som en interaktion uppstår. I våra intervjuer har det framkommit att flickor är specialister på att använda sin kompetens för att sätta in stötarna på rätt ställe i rätt ögonblick, vilket också Höistad (2001) menar. (D) menar att flickor är duktiga på att skaffa sig förmåner gentemot de som de vill vara kompis med genom att säga mindre fördelaktiga saker om andra för att rikta fokus bort från sig själva. Denna metod anser vi är intressant och slående när man tänker på hur Pikas (1985) resonerar när det gäller grupp sammansättning och hur interaktioner uppstår i grupper.

Ett problem som blivit vanligare enligt (G) den senaste tiden är att flickor använder sig av Internet i större utsträckning än pojkar och då främst chattprogram för att bedriva sin indirekta mobbning. (C) menar att flickorna invaggas i en falsk anonymitet när de sitter framför datorn. Några informanter menade på att detta var ett problem som ofta började utanför skolan. (I) menade att föräldrarna tror att deras barns datoranvändning är oskyldig och ansåg att föräldrarna måste ta ett större ansvar. I och med att detta med Internet är ett relativt nytt medel hänger inte litteraturen och forskningen med i denna problematik. Vi hänvisar här istället till förebyggande åtgärder på olika nivåer som Olweus (1991) förespråkar för att komma tillrätta med denna problematik. Då är det framförallt arbetet på skol- och klassnivå som är det mest intressanta, som innefattar rektorns och pedagogens ansvar samt pedagogens kontakt med föräldrarna. Vi menar på att det här finns möjligheter för rektorn att använda sig av stormöte med gästföreläsare där man bjuder in föräldrarna för att utveckla föräldrarnas kunskaper om Internet. Pedagogerna kan i sin tur lyfta problematiken med eleverna på lektioner där man arbetar med värdegrund.

5.2 Pedagogernas strategier för att minimera mobbningen mellan flickor

Under denna rubrik ska vi föra en diskussion om hur pedagogerna arbetar för att minimera förekomsten av mobbning mellan flickor. Detta innebär också att vi automatiskt också kommer in på vilket ansvar den enskilda pedagogen har gällande denna problematik. Barnombudsmannen (2001) hade en brevkampanj i slutet på 90-talet där det visade sig att eleverna upplevde pedagoger och vuxna på skolan som oengagerade, ointresserade och inte tog deras signaler på allvar samt att de uttryckte en längtan efter vuxnas närvaro.

(E) ansåg att det är väldigt viktigt att vara ute på alla raster och att man verkligen bryr sig, och att man faktiskt lyssnar på eleverna och inte bara avfärdar dem med att det löser sig säkert. Utan att man verkligen lyssnar på det som eleven säger, även om man inte kan lösa problemet här och nu, vilket också (E) håller med om då hon menar på att bry sig och inte avfärda dem med uppmaningen att det löser sig av sig själv. Detta är något som också Olweus (1991) menar är viktigt som förebyggande åtgärder på skolnivå, nämligen att ha ett fungerande rastvaktsystem på skolan. Detta är något som vi tydligt har upplevt när vi varit ute och arbetat eller praktiserat på skolorna. Vi har upplevt att detta är ett ökande problem desto högre upp i årskurserna man kommer. Vi tror att en av anledningarna till detta kan vara att ju högre upp man kommer desto mer ansvar anser pedagogerna att eleverna kan ta för sin vistelse på skolgården, vilket i detta fall måste ses som ett tvivelaktigt val av pedagogerna.

När det gäller den enskilda pedagogens arbete och ansvar menar (H) att hon ser klassrummet som en fredad zon och att det är lättare att övervaka där än på skolgården. Vår uppfattning av intervjuerna är att alla visserligen arbetar förebyggande på något sätt i sin klass, men att det saknas ett gemensamt förhållningssätt på skolorna hur man ska arbeta. Olweus (1991) understryker också i sitt program vikten ha ett gemensamt förhållningssätt och att arbeta mot samma mål. Detta anser också Höistad (2001) då han poängterar att det är viktigt att pedagogen reflekterar över sina attityder och värderingar gentemot sina elever i det förebyggande arbetet mot mobbning.

När det gäller den enskilda pedagogens förhållningssätt till eleverna anser Fors (1994) att den präglas av den organisation pedagogerna befinner sig i och att pedagogen kan använda sin makt i beskyddande och förnedrande syfte. Denna utövning av makt kan vara avgörande för elevernas utveckling och beteende(a.a.). Sharp & Smith (1996) är inne på samma linje när de menar att pedagogerna på skolan måste samarbeta på ett sätt som innebär respekt för eleverna och utvecklar mänskliga relationer. Vår uppfattning, egna erfarenheter och informanternas svar i intervjuerna pekar på att pedagoger är väldigt olika när det gäller att utöva sin makt på sina elever. Utan att dra några generella slutsatser tycker vi att det pekar på att de som använder sin makt på ett sätt som hindrar elevernas utveckling inte är speciellt intresserade av att ändra på sitt förhållningssätt, då främst av den anledningen att de inte har den kunskapen som krävs och inte vill förkovra sig.

Den allmänna uppfattningen från informanterna är att det förebyggande arbetet är viktigt och att de jobbar regelbundet med detta.

Vissa har det schemalagt varje vecka men oftast är det ett arbete som genomsyrar hela verksamheten. (H) berättar att hon arbetar förebyggande hela tiden men inte har speciella lektioner för det. Hon säger att det gäller att mala in ett tänk hos eleverna och att det egentligen handlar om värdegrund hela vägen. Hon säger också att hon tillhör den här reptilsorten som hugger på allt, även om hon gjort det 100 gånger tidigare.

Höistad (2001) poängterar vikten av att ta avstånd från alla former av negativt beteende, annars riskerar akuta åtgärder bara bli en tillfällig lösning. Om arbetet är schemalagt handlar det mycket om just värdegrundsövningar och emotionell träning. (I) berättar att hon arbetar med Classroom management, som är en samling olika samarbetsövningar. Som vi tidigare varit inne på har Olweus (1991) delat upp arbetet att förebygga mobbning i tre nivåer. Klassnivån som inriktar sig mest på den enskilde pedagogens arbete är indelade i sju punkter som är viktiga: Klassregler, beröm, sanktioner, klassråd, grupparbete, gemensamma aktiviteter och föräldramöten.

Vår uppfattning är att dessa tre nivåer i föregående stycke ger en heltäckande bild av hur man måste arbeta för att förebygga mobbning, även om skolan på senare tid förändrats och det tillkommit nya förfarande både där och i samhället för övrigt. Vi ser skolan som en fortgående process och det innebär att både ansvariga på skolan och den enskilde pedagogen måste få regelbunden fortbildning för att hänga med i utvecklingen. Statusen och respekten för läraryrket måste bli bättre samt att befogenheterna hos pedagogerna måste utökas för att lyckas med att förebygga mobbningen på våra skolor. Vi anser att den allmänna uppfattningen från både elever och föräldrar är att skolan inte bryr sig tillräckligt mycket och att skolan är för slapp. Föräldrarnas bristande ansvar för sina barns skolgång och bristen på resurser i skolan tror vi är en bidragande faktor till detta, och inte att det saknas intresse från den enskilde pedagogen och skolan ledning. Denna slutsats drar vi främst av de intervjuer vi gjort i denna undersökning.

6. Sammanfattning

Genom denna undersökning har vi kommit fram till att flickornas sätt att agera i olika mobbningsituationer inte är så lätt att upptäcka då det är väldigt nyanserat i sitt genomförande. Genom de informanter som vi har intervjuat har vi erhållit en inblick i hur pedagogerna agerar för att upptäcka och motverka mobbning mellan flickorna. Vi hade två frågeställningar som riktar sig mot flickornas sätt att mobbas:

- Vilket beteende inriktar pedagogerna sig på, för att upptäcka den tysta mobbningen mellan flickor i skolan?
- Vilken strategi tillämpar pedagogerna för att minimera förekomsten av mobbning mellan flickor?

Vi anser oss ha fått svar på dessa frågor genom de intervjuer som vi har gjort med informanter på olika skolor. Sammanfattar man det resultat vi har fått fram i detta arbete så handlar det väldigt mycket om att engagera sig i eleverna både i klassrummet och på skolgården. Genom engagemanget så etablerar man både ett förtroende och en god kommunikation, där man lär känna flickorna och deras sätt att agera i olika miljöer. Genom att arbeta på detta sätt skapas ett förtroende och en kännedom om individerna vilket kan hjälpa pedagogen i det förebyggande arbetet.

Referenslista

Barnombudsmannen. (2001) *Blunda inte för mobbningen*. Stockholm: Förlagshuset Gothia
ISBN 91-7205-309-7

Bra böckers lexikon. (1996), Höganäs: Bokförlaget Bra Böcker, ISBN – Saknas

Denscombe, M (2000) *Forskningshandboken*. Lund: Studentlitteratur. ISBN 91-44-01280-2

Eriksson, B. m.fl. (2002) *Skolan – en arena för mobbning*. Stockholm: Skolverket. ISBN 91–
85009–06-7

Lpo 94 (1994), *Läroplan för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och
fritidshemmet*. Stockholm: Skolverket. ISBN 91-38-31413-4

Fors, Z. (1994) *Makt maktlöshet mobbning*. Stockholm: Liber Utbildning AB ISBN 91-634-
0812-0

Höistad, G (2001) *Mobbning och människovärde*. Stockholm: Förlagshuset Gothia ISBN 91-
7205-317-8

Kvale, S. (1997) *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur. ISBN 91-44-
00185-1

Olweus, D. (1973) *Hackkyckling och översittare*. Göteborg, ISBN 91-20-03674-4

Olweus, D. (1991) *Mobbning i skolan – vad vi vet och vad vi kan göra*. Falköping: Liber
Utbildning AB. ISBN 91-634-0960-7

Olweus, D. (1999) *Mobbning bland barn och ungdomar*. Stockholm: Rädda Barnens förlag.
ISBN 91–88726–59-2

Pikas, A. (1985) *Så stoppar vi mobbning*. Uppsala: Pedagogiska institutionen ISBN – Saknas

Sharp, S. & Smith, P. (red.) (1996). *Strategier mot mobbning*. Lund: Studentlitteratur. ISBN
91-44-61821-2

Saol. (2006) *Svenska Akademiens ordlista*: Norstedts Akademiska Förlag. ISBN 91-72-27419-0

Trost, J. (1997) *Kvalitativa intervjuer*. Lund: Studentlitteratur. ISBN 91-44-03802-X

Widerberg, K (2002) *Kvalitativ forskning i praktiken*. Lund: Studentlitteratur. ISBN 91-44-01828-2

Internetsidor

Riksdagen (2007) <http://www.riksdagen.se/webbnav/index.aspx?nid=3911&bet=2006:67>, (07- 11-27 kl. 12.01)

Bris (2007) ”Bris rapporten 2007”

http://www.bris.se/upload/Material/bris_rapporten_2007.pdf, (07-11-27 kl. 10.12)

www.vr.se → <http://www.notisum.se/rnp/SLS/LAG/20030460.HTM> (07-12-17 kl.11.10)

www.rattsnatet.se. SFS 2006:67. *Lag (2006:67) om förbud mot diskriminering och annan kränkande behandling av barn och elever 2006-04-01*. (07-11-15 kl. 14.32)

Bilaga 1 - Intervjufrågor lärare

1. Beskriv problematiken kring den mobbning som förekommer mellan flickor? Elektronisk mobbning och flickor?
2. Hur agerar du som pedagog i klassrummet & skolgården för att motverka detta problem?
3. Vilka signaler spårar du som pedagog efter för att upptäcka den mobbning som förekommer mellan flickor?
4. Vilka sätt använder flickor sig av när de mobbar?